

Şahitlikte iki kadının bir erkeğe denk tutulması konusunu açıklar mısınız?

www.ateistlerecevap.org/2017/04/sahitlikte-iki-kadının-bir-erkeğe-denk.html

ateistlerecevap

Nisan 10, 2017

Değerli kardeşimiz,

Şahitlik ve Şahitliğin Önemi

Şehadet kelimesi “*hazır olmak*” manasına gelen “Şe-Hi-De” fiilinin masdarıdır.

Lûgatta “*kesin haber*” manâsındadır. İstilahî manâda ise, yargı organları önünde şehadet lafzını kullanarak, “*şahitlik ederim, tanıklık ederim*” şeklinde, bir hakkın ispat edilmesi için doğru sözlülüğüyle tanınmış şahsın verdiği haberdır.¹

İslâm hukukunda şahitlik önemli bir ispat yoludur. Şahitliğin yapıldığı vak’aya göre bazen iki, bazen dört şahidin ifadesiyle, kula veya Allah’a ait büyük haklar ortaya çıkar. Bazen de şahitliğin neticesinde idama kadar varabilen cezalar verilebilir. Bunun için Allah Rasûlü, “*şahitlik yapacak kimsenin ancak güneş gibi gördüğü bir mevzuya şahitlik yapabileceğini*” belirtmişlerdir.

Rasulullah’a (s.a.s.) şehadetten soruldu ve O, şöyle buyurdu:

“Güneşi gördüğü gibi, (kesin olarak bildiğine, müşahede ettiği şeylere) şehadet et, yahut bırak.”²

Bir diğer hadiste de Allah Rasûlü, büyük günahları sayarken yalan şahitliğin üzerinde hassasiyetle durmaktadır.

“Size büyük günahların, en büyüğünü haber vereyim mi?”

“Evet Ya Rasûlellah.”

“Allah’a şirk koşmak, ana babaya asi gelmek. -Allah Rasûlü, böyle buyurduktan sonra, yaslandıkları yerden doğrularak- Dikkat ediniz, biri de yalan şahitliktir. Dikkat ediniz, biri de yalan şahitliktir...”

diye heyecan ve dehşetle o kadar tekrar etmiştir ki ashâb, bu durum karşısında artık “keşke dursa” temennisinde bulunmuşlardır.³

Eymen b. Huzeym’den rivayet edilen bir hadiste de Peygamber Efendimiz (s.a.s.), üç kere,

“Ey insanlar! Yalan yere şahitlik, Allah’a şirk koşmaya denk tutulmuştur.” buyurmuş ve arkasından şu âyeti okumuştur.⁴

“Artık o pis putlara (tapınmaktan) ve yalan söylemekten kaçının.” (Hac, 22/30)

Enes b. Malik’ten rivayet edilen hadis-i şerif de, şehadete Allah katında verilen önemi açıkça göstermektedir:

“Bir gün Rasûllullah’ın huzurundan bir cenaze geçmişti. Orada bulunan ashâb, vefat eden zatı övmüştü. Peygamber Efendimiz (s.a.s.),

“Cennet ona vacip oldu.” buyurdular.

Bir müddet sonra bir cenaze daha gelmiş, bu sefer ashâb, onu yermişlerdi. Rasûllullah (s.a.s.) ise onun için,

“Cehennem vacip oldu.” buyurdular. Ashab-ı Kiram bunun sebebini sorunca, Rasûllullah (s.a.s.) şu cevabı verdiler:

“Müminler, Allah’ın şahitleridir.”⁵

Şahitlik müessesesine verilen bu önem, adaletin tam te’min edilmesi içindir. Bundan dolayı, İslâm hukukunda şahitliğin geçerli sayılabilmesi için şahitte ve şehadette bazı şartlar aranır ki, bu da yine şahitliğe verilen önemi ve şahitliğin ağır bir mesuliyet olduğunu gösterir.

Şahitte Aranılan Genel Şartlar

a. Aklî ehliyet ve bülûğ: Şahidin akıllı ve bülûğa ermiş olmasının şartı üzerinde ittifak vardır. Deli, sarhoş ve çocuk gibi, akli başında olmayanların veya akli yönden mümeyyiz olmayanların sözüne güvenilemeyeceği için, şahitlikleri kabul edilmez.

b. Hürriyet: Şahidin hür olması üzerinde ittifak vardır. Kölelerin şahitliği kabul edilmez. Çünkü köle efendisinin tesiri altında olduğu gibi, velâyet hakkı da yoktur. (Bu, şüphesiz köleliğin sürdüğü çağlar için geçerli bir kuraldır.)

c. İslâm: İslâm toplumunda şahidin Müslüman olması şarttır. *Kâfirin, Müslüman hakkındaki şehadeti kabul edilmez.* Çünkü o, Müslüman hakkında yapacağı şahitlikte, kamuoyu nezdinde umumiyetle itham altında olur.

d. Şahidin gözünün görmesi şarttır. Şehadet, öncelikle şüphesiz görme işidir. İkinci olarak, bu şart, lehine şahitlik yapılanın tanınması ve şehadet esnasında ona işaret edilmesi gerekebileceğinden dolayıdır. Gözü görmeyen kimse ise, insanları ancak sesinden ayırt edebilir. Bunda ise şüphe söz konusudur. Zira sesler birbirine benzeyebilir. Bazı İslâm alimleri ise, gözle görmenin şart olmadığı vak’alarda âmânın şahitlik yapabileceklerini söylemişlerdir.⁶

e. Şahidin konuşabilir olması şarttır. Dilsizin işareti anlaşılabilir olsa bile şehadeti kabul edilmez. İşaret, şehadetlerde muteber değildir. Çünkü şehadet kesin bilgiyi gerektirir. Şehadette de

bunun dil ile lafzen apaçık söylenmesi istenir. Bununla beraber, bazı İslâm hukukçuları dilsizin şهادetini kabul etmişlerdir.⁷ (yazılı ifade...)

f. Adalet: Bütün İslâm hukukçuları, şahitlerde adaletin şart olduğu üzerinde ittifak etmişlerdir. Çünkü Kur'ân-ı Kerim'de "Razı olacağınız şahitlerden ..." (Bakara, 2/282) ve bir âyette de "Aranızda adalet sahibi iki kişiyi de şahit tutun..." (Talâk, 65/2) buyurulmaktadır.

Adalet, lûgatta orta yollu, dengeli, güvenilir olmak demektir. Şer'i ıstılahta ise, büyük günahlardan uzak durup, küçük günahlar üzerinde ısrar etmemektir. Hakikatte ise, bütün günahlardan sakınmak şهادetin sıhhati için şarttır. Günahlardan uzak kalmakta ise, çoğunlukla görülen durum dikkate alınır. Çünkü masiyetleri çok olan kimsenin bu durumu şahitliğini de etkiler. Nadiren günah işleyen kimsenin şahitliği kabul edilirse de, büyük günah işleyen ve/veya küçük günahlarda ısrar eden, adaletli olarak görülmemiş ve şahitlik yapamayacağı belirtilmiştir. Adaletin muteber olan sınırı budur. Ta ki, şahitler tam güvenilir olsun ve haklar zayi olmasın.

Hukukta hüküm, tabii ki zahire göredir. İslâm, günahların araştırılmasını katiyen men eder. Bu bakımdan, hadler ve kısaslar müstesna, karşı taraf tenkit etmedikçe, şahitlerin durumu hakkında soru sorulmaz. Zahiri adalet ile yetinilebileceği hadiste belirtilmiştir.

|"Kazf sebebiyle, had vurulmuş kimse müstesna, Müslümanlar birbirlerine karşı âdildirler."⁸

g. İtham altında olmamak: İslâm hukukçuları, töhmet altında olma sebebiyle şahitliğin red edileceği hususunda icma etmişlerdir. Töhmette bulunmak ise, lehine şهادet ettiği kimse ile karşılıklı fayda görme veya birbirinden zarar def etme konumunda ve münasebetinde bulunmasıdır. Meselâ, babanın oğlu ve torunu için şهادeti, çocuğun da anne, baba ve büyük baba, büyük anne için şهادeti kabul edilmez.⁹

Şهادetin kendinde aranan şartlar ise şunlardır:

1. Şهادet lafzı: Şahidin şهادet lafzını zikretmesi gerekir. Şayet şahit, "şahidim, şahid olurum" gibi açık şهادet eden lâfızlar yerine, "bilirim" yahut "inanırım" diyecek olursa, o olay hakkında şهادeti kabul edilmez.
2. Şهادetin davaya uygun olması gerekir. Şayet şهادet, iddia edilen şeyden (davadan) farklı olursa kabul edilmez. Ancak davacı, dava ve şهادet arasında bunları uzlaştıranın mümkün olması halinde, kabul edilebilir.¹⁰

Şهادetle ilgili burada vermeye çalıştığımız bu kısa malûmat bize, İslâm'da şahitliğin önemli bir müessese olduğunu, üzerinde son derece titizlik ve hassasiyetle durulması gerektiğini açıkça göstermektedir.

Kadının Şahitliği

1. Bir erkek, iki kadın

Her konuda olduğu gibi şahitlik konusuna da yaklaşım tarzı çok önemlidir. Hikmet ve merhametin kendisi olan bu ilahî hükmün ruhuna yabancı bir kadın, bunu kendisi açısından '*küçük düşürücü bir manzara*' olarak telakki ederken, Kur'ân'ın nihayetsiz hikmetine itimadı tam, inanmış bir kadın ise bunu kendisi adına '*imtiyazlı/ayrıcılık bir hüküm*' olarak görür.

Esasında bir hükmün zihindeki oluşumu, meseleye nereden ve ne şekilde bakıldığıyla doğrudan ilgilidir. İmdi dileyen bu hükmü, Hikmeti Sonsuz'un penceresinden seyredip tasdik eder, dileyen de hikmeti sınırlı aklının dürbününden bakıp 'hayır' der. Ne diyebiliriz ki, kabul

veya reddetme hürriyetini insanlara bizzat Allah vermiştir.

Şahitlik gibi riske ve tehdiye açık ağır bir iş, *-fıtraten buna daha dayanıklı/müsaıt-* erkeğin omzuna yüklenmiştir. Bu açıdan kadın özel bir koruma altına alınmıştır. Aslında iki kadının bir erkeğe denk olmasını, kimileri kadının alçaltıldığını düşünse de esasında kadının üzerinden sorumluluk hafifletilerek pozitif bir ayrımcılık yapıldığını söyleyebiliriz.¹¹ *İslâm hukukunda kadının şهادeti muteberdir.* Çünkü kadın da erkek gibi şهادet ehliyeti için gerekli olan zabt ve eda niteliklerine sahiptir. Kadınların şahitliği, bizzat âyet-i kerimede yer almıştır:

“Erkeklerinizden iki de şahit tutun. Eğer iki erkek bulunmazsa, şahitlerden kendilerine güvendiğiniz bir erkek ve biri unuttuğunda diğerinin ona hatırlatması için iki kadın yeter.”(Bakara, 2/282)

Her zaman iki erkek şahit bulmak mümkün değildir. Burada İslâm kolaylık sağlamakta ve kadınları da şahitliğe çağırılmaktadır.

Âyette öncelikle erkekler şahitliğe çağırılmaktadır. Zira İslâmî bir toplumda, çalışan sınıfı genellikle onlar oluşturur. Bu huzur ve güven toplumunda, günümüzdeki bozuk cemiyetlerde olduğu gibi kadın, çok az bir para karşılığı çalışmak zorunda kalarak, hem kendi sağlığı, hem de toplumun sıhhati açısından, dışarıda çalışmakla vereceği hizmetten çok daha büyük ve önemli bir fonksiyon olarak, istikbali omuzunda taşıyacak evlâtlarını terbiye etme ve yetiştirme gibi çok önemli annelik görevini bırakma mecburiyeti altında tutulmaz. Dolayısıyla çarşıda, pazarda, vekalet, kefalet ve şهادet gibi mevzularda kadının çok fazla ilgisi ve bilgisi olmayacağından, âyet-i kerime, ilk etapta erkekleri şahitliğe çağırmakta, şayet iki erkek bulunmazsa, “güvenilir bir erkek ve iki kadının şahit olabileceğini” ifade etmektedir.

Âyet-i Kerimede iki kadının şهادette bir erkeğe mukabil sayılması, bu mevzunun onun asıl meselesi olmaması ve psikolojik yapısından kaynaklanan zabt eksikliğidir. Yoksa mesele, kadın ve erkek eşitliğini iddia edenlerin dediği gibi, kadının insan yerine konulup konulmamasıyla, ona değer verilip-verilmemesiyle ve kadın-erkek eşitliği veya eşitsizliğiyle hiçbir ilgisi yoktur.

“Eğer iki erkek bulunmazsa, şahitlerden kendilerine güvendiğiniz bir erkek ve biri unuttuğunda diğerinin ona hatırlatması için iki kadın yeter.”

Burada bahsi geçen unutmamanın çeşitli sebepleri olabilir.

2. Unutmamanın Sebepleri

a. İslâmî bir toplumda kadın, erkeğe nazaran daha az çarşıya-pazara çıkar, başkalarıyla karşılaşır ve muhatap olur. Onun en büyük ve en değerli vasfı, anneliktir. Dolayısıyla İslâm, toplumda iş bölümünde haricî işleri, evin geçimini daha çok erkeklere yüklerken, kadının, belki dıştaki işlerden çok daha önemli olan ve kadın fıtrat ve psikolojisine çok daha uygun düşen, evin düzeni, bakımı ve çocukların terbiyesiyle meşgul olmasını tercih eder. Bu, mutlak bir mecburiyet olmayıp, bir tavsiyedir, bir tercihtir. Dolayısıyla kadın, dışarıda cemiyette cereyan eden hadiselerle daha fazla şahit olmaz. Zaman zaman çarşıya ve pazara çıkarsa da, yapılan alışverişler ve olup biten hadiseler, asıl meselesi olmadığı için, onun dikkatini fazla çekmez. Dikkat ettiği şeylerde, bir kere gözüne iliştiğinden dolayı unutulabilir. Psikolojik hafıza kanunlarına göre de, insan bir hadise ile ne kadar çok karşılaşarsa hadise, o derece hafızasına yerleşmiş olur. İnsanın, az karşılaştığı, seyrek müşahade ettiği hadiselerle dair hafızası zayıftır. Bu türlü hadiseleri sonradan bütün yönleriyle hatırlamak ise daha zordur.

Binaenaleyh, insanlar arasındaki alışveriŖe ve diğer muamelelere pek az Ŗahit olan kadının, bunlara dair intibai, duyum ve idrak kabiliyeti, hafızası, pek tabii ki erkeğe nisbetle zayıf olacaktır. Dolayısıyla Ŗahitlik yapacak bir kadının yanında; hadiseyi az daha olsa goren, bilen bir baŖka kadının yardımcı olarak istenmesi adaletin tam tecellisi için isabetli bir yoldur. En azından ikinci kadın, birinci kadının unuttuğu Ŗeyleri hatırlatır, ona destek olur, Ŗehadetine güç ve kuvvet kazandırır. Bu Ŗekilde kadın, çok önemli bir Ŗahitlik meselesinde töhmetten de kurtulmuş olur.

İŖte Kur'an, bu durumda olan kadına yardımcı bir arkadaŖ vermiş, diğer taraftan böyle emretmekle adalete ve hakkaniyete verdiği önemi göstermiştir.

b. Kadın, bütün insanlık tarihinin Ŗahit olduğu ve kadın hakları adı altında kadının sokağa en çok çıktığı günümüzde de açıkça görüldüğü üzere, ticari hayata ne erkekler kadar katılır, ne de onlar kadar bu sahada aktif olur. Bugün de, idare gibi ticaret, dünyanın her tarafında çok büyük oranda erkeklerin elindedir. Dolayısıyla, idari meselelerde, askerlik konularında ve daha pek çok sahada olduğu gibi ticari konularda ve anlaşmalar hakkında da kadının bilgisi, tecrübesi, anlayışı, erkeklerinkinden kat kat az ve eksik olabilir. Bu da onun, her halükârda sağlıklı bir Ŗahitlik yapmasına mani olabilir.

Bununla birlikte, bu meseleleri de erkeklerden daha iyi anlayan kadınlar da her zaman için bulunabilir. Fakat hukuki ve kamuyu ilgilendiren meselelerde istisnalar değil, genel kurallar nazara alınır. Bugün dünyanın hiçbir yerinde önde gelen ticaret ve iş adamları kadın değildir. Ama iki kadın, birbirine destek vererek ve yardımlaŖarak, ticaret veya borç akdinin gerektirdiği Ŗartları daha iyi hatırlar ve yerine getirebilir.

c. *Unutma, aynı zamanda kadının psikolojik durumuyla ilgilidir.* Bu, belki ona Allah'ın (c.c.) bir lütfudur. Ayrıca, kadınların kendilerine mahsus bir halet-i ruhiyyeye sahip oldukları da bir hakikattir. Bu konuda ruh doktoru, Mazhar Osman Ŗöyle der:

“Kadınla erkeğin tabiat farklılığı daha küçük yaŖta baŖlar ve gittikçe artar. Evvelâ, kadının esas mizacı heyecanlılık (emotivite)dir. Bütün kadın psikozlarında bunun izlerine tesadüf olunur. Heyecanın hakim olduğu psikozlar, meselâ, cinnet-i mania-i inhitabiye kadınlarda daha çoktur. VahŖi kavimlerden en yüksek medeni milletlerin kadınlarına, pek asrî terbiye görmüş bir mini mini hanımla, köyde doğup büyümüş bir köy kızına varıncaya kadar kadınların müşterek hisleri, birbirinden farklı olmayan jestleri vardır.”

“Her kadın, ayının yarısını hazırlanma, âdet, âdetten sonra gayri tabilikle, adeta hasta olarak geçirir. Tenasülde erkeğin rolü beŖ dakikalık bir birleŖmeden ibaret ve ondan sonra aŖka kayıtsız ve hatta müteneffirken, kadın, aŖkın mahsulünü dokuz ay karnında, iki sene göğsünde taşır; hamilelik, doğum ve niŖas hallerine ait birçok ruhi değişiklikler, tabii ve mutad sayılan asabiyetler gösterir. Erkekle kadın nasıl birbirine müsavi olur?.. Ruh tıbbında tetkikler ilerledikçe, ruhiyet ve zihniyetler arasındaki farkı daha açık göreceğiz. Kadın heyecanıyla yaşar, erkek muhakeme ile temayüz eder.”¹²

Bugün, kadının erkeğe nazaran, ruhen daha heyecanlı olduğu, hadiseler karşısında daha çok heyecanlandığı psikolojik bir gerçektir. Gutteyman de bu konuda Ŗöyle demektedir:

“Kadında idrak, tahayyül, düşünce, isteyiş ve hareket gibi cihetlerin hep umumiyetle heyecanlılığa uygun düşen ve sadece bu zaviyeden anlaşılması mümkün olabilen, karakteristik hususiyetler vardır. Nitekim bu âmil gözetilmeden yapılacak etüdlerde, kadın ruhu, mühim bir kısmı itibarıyla muamma kalır.”¹³

Evet; iki kadının Ŗahitlięinin bir erkeğin Ŗahitlięine denk tutulması, hiçbir zaman kadının, erkeğin yarısı olduğu manâsına anlaşılmaz. Çünkü bu Ŗahitlikte, yani her türlü teminatın

bulunmasına önem verilmiş olan hukuki sahada bir icraattır. Bu şahitlik, sanığın ister lehine ister aleyhine olsun fark etmez.

Kadın, tabii temayyülleri sebebiyle çabuk heyecanlanan ve merhamet tarafı ağır basan, davanın şart ve sebeplerinin tesiri altında kalması mümkün olan bir tabiata sahiptir.

Dolayısıyla burada şahitlerden birinde herhangi bir sapma olduğunda, diğerinin ona hatırlatarak, gerçeğin ortaya çıkarılmasını garanti altına alma maksadı vardır. Kimsenin itiraz edemeyeceği ve tamamen insanın dışında, yaratılıştan gelen böyle bir özellik karşısında, “kadın, erkeğe eşit tutulmuyor” diyerek, Kur’an’ı yeltenme, sadece bir inattır, maksatlı bir tutumdur ve daha çok inkârdan veya nifaktan kaynaklanır.

Tenkit edilmek bir yana, tam tersine İslâm’ın, heyecanları ve duygusallığı erkeğe nazaran çok daha önde olan kadını, heyecanını daha da artıran hadiselerle şahit olması durumunda, kendisine yardımcı vererek manevî büyük mesuliyetler altında kalmaktan kurtarması ve toplumda şahitlik müessesesini gerektiği şekilde işletmesi, hem kadın, hem adalet, hem toplum açısından sadece alkışlanacak bir durumdur.

3. Kadının Yalnız Başına Şahitliği

İslâm’da daha çok kadının sahasına giren ve başkalarının muttali olamayacağı kadınlığa ait işlerde, tek kadının şahitliği kabul edilir. Zira şahitlikten maksat, gerçeğin ortaya çıkması, zulme meydan verilmemesi ve hakkın zayi olmamasıdır. Yoksa şahidin erkek veya kadın olması asıl mesele değildir.

Doğum, bekaret ve kadınlara ait bazı önemli hastalıklar hakkında kadınların şahitliği geçerlidir. Miras alabilmesi için, doğan çocuğun ses verip vermediği mevzuunda yine kadınların şahitliği kabul edilir. Ramazan hilalinin tesbiti hususunda da yine kadınların şehadeti, aynen erkeklerin şehadeti seviyesinde geçerlidir.¹⁴

Erkeklerin ekseriyetle göremeyeceği, bilemeyeceği, bekâret, evlilik, doğum, hayız, süt emzirme ve kadınlara ait hastalıklar hakkında münferit olarak şehadetleri, Maliki, Şafii ve Hanbeli âlimlerine göre de makbuldür.¹⁵

Dipnotlar:

1. Tehanevi, *Keşşafu Istılahati'l-Fünûn*, 2/737-738.
2. Kurtubl, *Cami*, 3/390.
3. Buhari, *Sahih*, 3/152; Tirmizî, *Sünen*, 4/475.
4. Ahmed b. Hanbel, *Hanbel, Müsned* 6/189; Tirmizi, *Sünen*, 4/474.
5. Buhari, *Sahih*, 3/148.
6. Zühayli, *el-Fıkhu'l-İslâmi*, 6/564.
7. Züheyli, *a.g.e.*, 6/564.
8. İbn Ebi Şeybe, *Musanef*, ; Zeylaî, *Nasbu'r-Raye*, 4/81
9. Zühayli, *a.g.e.*, 6/568-569; İbn Hümam, *Fethul'l-Kadir*, 4/52; İbn Abidin, *ed-Dürrü'l-Muhtar*, 4/405.
10. Zühayli, *a.g.e.*, 6/574.
11. Bekir Topaloğlu, *İslâm'da Kadın*, s. 241.
12. Dikmen, *İslâmda Kadın Hakları*, s. 204.
13. Zühayli, *a.g.e.*, 6/571
14. Zühayli, *a.g.e.*, 6/572; Bu mevzudaki hadisler için bkz. Heysemî, *Mecmeu'z-Zevaid*, 4/201; Zeylaî, *Nasbur'r-Raye*, 4 /80-81.